

Sosialdemokrati

Sosialdemokrater tror på reformer framfor revolusjon på veien mot et sosialistisk samfunn. Allmenn stemmerett for menn ble en viktig kampsak for det økende antall industriarbeidere i Europa. Sosialdemokratene ønsket å vinne makt og innflytelse innenfor det bestående demokratiet.

NDLA.no

Det sosialdemokratiske alternativet til revolusjon

Ifølge marxismen ville kapitalismen gå mot sitt endelige sammenbrudd, og en ny sosialistisk omveltning kom til å finne sted en gang i framtiden. Men mot slutten av 1800-tallet ble et sosialdemokratisk alternativ til revolusjon fremmet blant sosialistiske tenkere.

Eduard Bernstein (1850–1932) hevdet at det Marx forutså, hadde slått feil, og at kampen for et sosialistisk samfunn heller burde gå gjennom det etablerte demokratiet. Samfunnet kunne reformeres gjennom demokratiske prosesser, og "siden flertallet av folket tilhører arbeiderklassen, er sosialismens seier ugenkallelig". (Hagtvet, 2010, s. 11)

Reformer

Ifølge sosialdemokratiske tenkere kunne overgangen til et sosialistisk samfunn skje gjennom demokratiske valg. Kampen for stemmerett for arbeiderklassen var den siste skansen på vei mot makten siden industriarbeiderne i første halvdel av 1900-tallet utgjorde flertallet i store deler av den europeiske befolkningen. Med denne makten skulle samfunnet omformes gjennom reformer og regulering.

Sosialdemokratiske politikere har foretrukket det blandingsøkonomiske systemet. Altså en blanding av privat og statlig eierskap. Det skulle fortsatt være produksjon basert på tilbud og etterspørsel, men staten skulle hjelpe til med å omfordele produksjonsoverskuddet. På den måten ville det komme en større del av folket til gode.

Sosialdemokraternes tanker om reformer innenfor det bestående borgerlige demokratiet skapte forakt hos de revolusjonære, kommunistiske partiene. Sosialdemokratene ble framstilt som klasseforrædere av kommunistene og ble nedsettende kalt borgerskapets medløpere.

Synet på første verdenskrig skapte et vedvarende skille i arbeiderbevegelsen mellom reformvennlige sosialdemokrater og de revolusjonære, kommunistiske partiene. Sosialdemokratiske partier støttet i hovedsak nasjonale interesser og stemte for krigen, mens kommunistiske partier vendte seg til den internasjonale Komintern og verdensrevolusjonen som de mente måtte komme. Et stort flertall på landsmøtet i Det norske Arbeiderparti vedtok i 1920 at "partiet innmeldes, med de forbehold som er tatt i premissene, i Den kommunistiske Internasjonale". Arbeiderpartiet var dermed et revolusjonært parti, men meldte seg ut av Komintern allerede i 1923.

Utviklingen av sosialdemokratiet i Norge

Fra 1933 spilte den sosialdemokratiske retningen i Det norske Arbeiderpartiet (AP) en viktig rolle for å styrke demokratiet i Norge. I regjeringssposisjon bidro AP til en rekke velferdsreformer. Dette fortsatte etter andre verdenskrig, og blandingsøkonomi, omfordeling og utjevning mellom sosiale klasser var klare politisk mål. Den sosialdemokratiske politikken i etterkrigstiden bygde ut velferdsstaten, der alle nordmenn skulle sikres muligheten til gode liv "fra vugge til grav".

Mot årtusenskiftet kan det stilles spørsmål om den tradisjonelle sosialdemokratiske oppfatningen i AP begynte å endre seg til mer sosialliberal politisk praksis. På mange samfunnsområder har statens engasjement i næringslivet blitt overtatt av private eiere. I tillegg har en rekke statlige institusjoner blitt avvirket eller konkurranseutsatt. Kravene om budsjettkontroll og effektiv styring i statlig virksomhet har økt betraktelig siden 1980-tallet. Skillet mellom den sosialdemokratiske og den sosialliberale ideologien er i dag langt mer flytende enn før, og de politiske diskusjonene handler i større grad om prinsippaker enn om ren ideologi.